

Begraafplaats Paster Pype

door Koen VERWAERDE

Het was op zaterdag 02 juni 2007 dat de oude-begraafplaats aan de Nieuwpoortsesteenweg, gekend bij de Oostendenaars als *'t oedt-kerkhof*, de naam krijgt van "*Begraafplaats Paster Pype*". Dit gebeurde met het oog op de aankomende sanering van de site en vooral als eerbetoon aan de legendarische en eerste Belgische Staatsaalmoezenier van de Zeevisserij: *Priester Henricus Pype*. Iedereen kent de figuur Pype, zegt men, maar vaak weet men niet voor wat de man echt staat. Daarom volgt hier een klein overzicht van zijn bijzonder bestaan: geboren in Geluwe op 12 januari 1854, leerling van het College in Menen, studeert hij aan het seminarie te Roeselare om daarna theologie te studeren aan het Grootseminarie te Brugge. Het is daar dat *'Hendrik Pype'* op 07 juni 1879 ook tot priester wordt gewijd. Ongeveer twee maand later, dat is op 21 augustus 1879, is hij aangesteld als leraar in het college te Nieuwpoort. Vijf jaar later, nl. op 12 november 1884, wordt Pype onderpastoor in de hoofdkerk Sint-Petrus-en-Paulus in Oostende. Misschien in Nieuwpoort, beslist in Oostende komt hij in aanraking met de belabberde leefomstandigheden bij de vissersgemeenschap. Zonder meer gaat Pype zich het lot van deze nooddrufftigen aantrekken. Als bevolkingsgroep leefde de visser en zijn familie in nogal mensonterende omstandigheden: *een slechte huisvesting, armoede, geen of weinig onderwijs en in een altijd declinerend leefklimaat*. Pype leert naderhand de noden van deze mensen kennen en wist het vertrouwen te winnen van een besloten en terughoudende gemeenschap.

De tweede helft van de 19e eeuw was een veelbewogen sociale tijd. Op verschillende plaatsen in Europa streefde men om het lot van arbeiders beter te maken. En wellicht was het zo dat de visserssamenleving niet onder het deken van de arbeiders lag, denkkelijk vanwege hun kleine verspreide gemeenschappen en waardoor ze zich minder konden beijveren in een sociale strijd. Bij het opkomen van het socialisme werd een werkliedenpartij opgericht, coöperatieven en syndicaten. Bij de katholieken bleef de kerk in het midden staan en koos men eerder voor een middenpad tussen het collectivistische socialisme en het individualistische liberalisme, in het bijzonder gericht op een samenwerking tussen de diverse klassen binnen de maatschappij en vooral uitgaand op sociale verzoening. Het is in deze kenmerkende manier van denken en doen dat onderpastoor Pype in actie komt. Nog geen volle twee jaar in Oostende vraagt hij om aangesteld te worden als aalmoezenier van de zeevisserij. Op 22 mei 1886 is het zover en wordt Pype de eerste *'Belgische Staatsaalmoezenier van de Zeevisserij'*. Hij reist mee op de visserijwachtschepen "*Ville d'Anvers*" en "*Ville d'Ostende*" (1). Deze schepen hielden toezicht over de visserij, boden ondersteuning of gaven assistentie waar nodig. Ook interfereren ze bij conflicten. Bij de Vissersopstand in 1887 neemt aalmoezenier Pype zijn taak gedegen op en bemiddelt hij tussen ordediensten en de in woede verkerende vissers. In zijn functie is hij belast met de zielzorg van de vissers, maar in de praktijk gaat het hem vooral om het verhelpen van primaire materiële behoeften en als het kon bijstand te geven. Zo zocht hij welstellende burgers op om eten en goederen, maar vooral om geld te vragen. Met steun van de *'Broeders van Liefde'* (2) richt hij de "*Vrije Visserijschool Sint-Andreas*" op waar jonge jongens het vak van visser aanleren. Hij verdiept zich in allerlei soorten publicaties betreffende de Noordzeevisserij, maar ook over scheepsmotoren die toen nieuw en in volle ontwikkeling waren. En wat hij uit de boeken haalt liet hij zich proefondervindelijk blijken door zelf met zijn vissers op visvangst te gaan. Al die verkregen data en informatie zou hij dan vastleggen in praktijkgerichte boeken (3). Maar zegt gerust de freules der visserij, ook zij ontsnapten niet aan zijn aandacht. Met de "*Zusters van Sint-Vincentius de Germana*" sticht hij voor de vissersmeisjes een naadwerkschool.

In 1896 is er de oprichting van de “*Vrije Visschersgilde ‘T zal wel gaan’*” die zorgde dat er een pensioenfonds voor zeelieden en vissers tot stand kwam en een fonds dat bij zeerampen of ongelukken de getroffen vissersfamilies ondersteunde. Maar deze “*Vrije Visschersgilde*” betekende nog meer. Het had ook een uitwerking op het sociaal contact en dagelijks leven van de visser en zijn gezin, zo werd er o.a. een lokaal ingericht waar de vissersbevolking recreatiegelegenheden vonden zoals koorzang, toneel, kaartspel, enz. Het was een manier waarop men mensen weghield van kroegen en cafés, want het drankgebruik in visserijmiddens was een slechte gewoonte.

De priester Daens van Oostende, de sociaalbewogen ‘*Hendrik Pype*’, vast geen politicus, want hij maakte geen onderscheid tussen mensen, overleed op 03 juni 1926. Oostende werd weduwe van een groot man. De vissersgemeenschap zal deze bijzondere mens met luister en vertoon ten grave dragen en eren als een heilige; nog vele jaren na zijn dood.

- (1) *Bij K.B van 16 juni 1884 valt het Zeewezen (tot 1912) onder het Ministerie van Spoorwezen, Posterijen en Telegrafien.*
- (2) *Gesticht in 1807 door de Gentse priester Jozef Triest. Hun missie: onderwijs en zorg verlenen.*
- (3) *Pype auteur; volgende werken werden door betrokkene geschreven:*
 - *In 1890 ‘Een boekske voor de visschers en de visschersscholen’ (Neyts, Oostende).*
 - *In 1911 Het omvangrijk werk ‘Over visscherij’ (Nederlandsche Boekhandel).*
 - *In 1912 Het boek ‘Over motoren’ (Buyck, Gent).*
 - *Vanaf 1909 tot 1914 talrijke bijdragen in het vakblad ‘De Vlaamsche Zeevisscher’.*
 - *Een gebedenboek ‘Een kerkboek voor Zeelieden’ (Elleboudt, Oostende).*

Tijd loopt en glijdt door de vingers.... zo herinneringen doen, en men vergeet; vergeet wat ooit was geweest. Naar aanleiding van een bezoek aan het graf van ‘*Priester Henricus Pype*’ in 1962, waar hij vol afschuw een verpauperde omgeving vond en een graf in een totaal gebrek aan zorg, zal Emiel Vroome, ere-schepen en oud-volksvertegenwoordiger voor de liberale partij PVV, het initiatief nemen om een herdenkingscomité op te richten. Dit comité had een tweeledig doel: *vooreerst het graf en de omgeving netjes en verzorgd houden uit respect voor de persoon die het beste van zijn leven gaf aan zijn medemens, in het bijzonder aan “zijn visschers”. En dan jaarlijks aan het graf een bescheiden bloemenhulde brengen in aandenken van deze deugdzame mens.* Vanaf 1963 en onophoudelijk tot vandaag gaat de gedenktag met bloemenhulde door op een zaterdag of maandag welke aanleunt bij 03 juni, te weten de sterfdag van ‘*onze*’ Priester Pype.

Het “*Herdenkingscomité Paster Pype*” (4) laat de huldiging stipt om 11 uur plaatsvinden. Hoewel de samenstelling van genodigden doorheen de jaren wijzigt, is dit vandaag gebruikelijk in aanwezigheid van de Oostendse hoogste gezagdragers, van de Vaderlandslievende Verenigingen, de Federatie der Zeelieden, een afgevaardigde en kinderen van het Koninklijk Werk IBIS, uiteraard de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring ‘*De Plate*’, de directeur van het zeemanshuis Godtschalck en sympathisanten. In 2001 was het herdenkingscomité zinnens om de ondertussen gewoontegetrouwe gedenktag niet meer te laten plaatsvinden. Het is Jean Pierre Falise, de voorzitter van onze kring, die het initiatief nam om met enkele vrijwilligers het ‘*Herdenkingscomité Paster Pype*’ nieuw leven in te blazen en het gebruik om een gedenktag te organiseren verder te zetten.

Een eerste gedenktag

In 1963 vond de eerste gedenktag plaats op 10 juni. Dus niet op een zaterdag of maandag aanleunend bij 03 juni. Waarom dit gebeurde is onduidelijk. Het comité had wat geld bijeen kunnen scharren en nodige herstellingswerken laten uitvoeren aan de tombe, o.m. aan het reliëfbeeld en de bronzen letters.

Het was een bescheiden gebeurtenis en daarbovenop regende het héél hard. De aanwezigen konden op twee handen geteld, maar ze waren vastberaden en lieten zich door dat slechte weer niet afschrikken. Rustig en terughoudend, soms een beetje stemmig, omdat iets soortgelijks nooit eerder had plaatsgevonden, zó bereikten ze, aan elkaar omringd, de rustplaats van Paster Pype, de

'Vader der Vissers'. Bloemenkransen werden neergelegd door het comité en genodigden waarna een toespraak volgde van de voorzitter Emiel Vroome.

(4) Het eerste herdenkcomité:

<u>Voorzitter:</u>	Emiel VROOME
<u>Ondervoorzitters:</u>	Arsène BLONDÉ, SP-raadslid en gewezen kapitein ter visserij. Jan CORNILLIE, Aalmoezenier van de Zeevisserij.
<u>Secretaris:</u>	Frans VANDERWAL, Sluismeester en Havenluitenant.
<u>Penningmeester:</u>	R. MOLLEMANS, Stadsontvanger.
<u>Leden:</u>	René. BECU Havenkapitein. K. MICHELSEN, Adj. Adv Ministerie Landbouw en Zeevisserij. A. VELTHOF, Ere-directeur Vissershaven. Frans VERBANCK, Vishandelaar.

*Dhr. Frans Vandewal.
De eerste secretaris van het
Herdenkingscomité
Paster Pype'
bij de gedenkdag van 2008.*

Aanwezigen op de eerste gedenkdag:

Van het herdenkingscomité : E. Vroome – J. Cornille – A. Blondé - R. Mollemans – R. Becu.

Genodigden : De heer Gilles van de diensten van het Zeewezen – mevrouw Vandenberghe, bestuurder Zeemanshuis – een afvaardiging van de visserijscholen en de heer L. Cardoen, Schepen Gemeente Geluwe.

Omdat de toespraak van de voorzitter Emiel Vroome nogal lang en pathetisch is, volgt hieronder enkele slotzinnen die de essentie weergeven van zijn toespraak:

Welnu, zij die u gekend hebben, de brave Paster Pype, weten dat uw streven steeds eenzelfde betekenis had. E.H. aalmoezenier, u kunnen wij niet meer horen; uw edele gestalte ontwijkt aan ons zicht, maar uw geest die boven dit graf zweeft, ons omringt en doordringt, blijft bestaan. Uw droom, uw werk, uw voorbeeld: Het staat daar allemaal vóór ons: Voor eeuwig zullen die blijven schitteren. Diep buigen wij voor U: Rust verder zacht in de eeuwige zalige vrede.

Van 't oud-kerkhof tot Begraafplaats Paster Pype.

Niemand ontkent dat de Begraafplaats Paster Pype er vervallen bijligt. Zelfs het gezeur erom is na jaren verstomd in berusting. Maar het is ook zo dat 'verval door verwaarlozing' als een rode draad door de verhaallijn van de begraafplaats loopt. Het is als een oud beest dat van stal komt, oude wijn in nieuwe zakken als je over het aftakelen spreekt. Zo blijkt het ook in een verslag uit 1891, opgemaakt door het schepencollege en toegestuurd aan de gemeenteraad. In dit verslag wordt de deplorabele toestand van de begraafplaats aanhangig gemaakt: *De begraafplaats bevindt zich in een primitief, doch voorlopige staat. De slechte toestand brengt gelukkig geen noemenswaardige ongemakken met zich mee.* Voor alle duidelijkheid, dit is een plaatsbeschrijving van slechts 39 jaar na de ingebruikname van de site!

Toen op 16 september 2006 het stoffelijke overschot van "Priester Henricus Pype" herbegraven werd op een ererustplaats links aan de inkom van de begraafplaats, liet burgemeester Jean Vandecasteele officieel weten dat het een aanzet betekende tot sanering van de site 't oud-kerkhof. De plek waar Pype initieel was bijgezet zou eerst aangepakt worden. De burgervader had het over het "Paster-Pype-kerkhof" in zijn toespraak tijdens een plechtigheid in de Sint-Godelievekerk. Een jaar later op de gedenkdag van de aalmoezenier, dit was op zaterdag 02 juni 2007, werd het 't oud-

kerkhof ingehuldigd als “Begraafplaats Paster Pype”. Er werd tijdens de plechtige opening een gedenkplaat onthuld door de burgermeester in aanwezigheid van mevrouw Vanessa Vens, toen schepen verantwoordelijk voor begraafplaatsen en lijkbezorging, van het Herdenkingscomité Paster Pype, genodigden en sympathisanten.

Vanaf dat ogenblik zal van ambtswege enkel de naam ‘Begraafplaats Paster Pype’ gebruikt worden, dit in tegenstelling van de autochtone oudere bevolking die nog altijd vandaag aan de benaming ‘t Oedt-kerkhof’ de voorkeur geeft. ‘But, ‘what’s in a name’; het had heus nog anders kunnen zijn! Want in de gemeenteraad die voorafging aan de inhuldiging, dit was op donderdag 24 mei 2007, zou VLD-raadslid Didier Ramoudt oproepen voorzichtig om te springen met naamgeving en vooral als het om een omgeving ging waarvan de neutraliteit door naamsverandering in het gedrang kwam. ‘Op een begraafplaats liggen ook niet-katholieken en daarom vraag ik mij af of een dergelijke naam nu wel nodig was. Overigens de naam van Paster Pype is ideologisch gekleurd en allerm minst neutraal’, merkte het raadslid aanvullend op. Schepen Vanessa Vens rechtvaardigde de beslissing: *Pype’s naam staat synoniem voor gelijkheid. De man kwam op voor alle armen en hield geen rekening met hun overtuiging. Door zijn naam te verbinden aan de begraafplaats, willen we Pype’s inzet voor de armen verankeren in de maatschappij.* Vandecasteele zou vlug zijn schepen een helpende hand toereiken door Ramoudt gerust te stellen: *Zodra een nieuwe naam voor de begraafplaats aan de Stuiverstraat is gekozen zal het ideologisch evenwicht hersteld worden*, overtuigde de burgemeester de raadsleden. Didier Ramoudt vroeg de stemming niet aan, zoals eerst werd verwacht; de raadsleden keurden finaal de naam unaniem goed.

Bij haar uiteenzetting had schepen Vens opgemerkt dat de naamsverandering op vraag van heemkundige verenigingen gebeurde en die hierop hadden aangedrongen. Dit kan best, maar toegegeven als bestuurslid van ‘De Plate’ kan ik mij niet herinneren dat dit punt ooit werd besproken in een vergadering. En toch moet er ooit iemand geweest zijn die de gedachte voor een naamswijziging te berde heeft gebracht. In zijn toespraak als voorzitter van het *Herdenkingscomité Paster Pype* tijdens de eredienst in de Sint-Godelievekerk die voorafging aan de herbegravenis van Pype (5), betuigt Jean Pierre Falise dat het herbegraven van de aalmoezenier op een ererustplaats de kroon op het werk is van het comité. Met deze mededeling doelde betrokkene niet op het officieel avoueren dat het comité aan de basis lag van het herbegraven van het stoffelijke overschot van de Priester Pype, noch vragende partij is geweest betreffende een naamswijziging. Zijn betoog duidde op de inzet van het comité dat gedurende jaren de tombe onderhield en ieder jaar een gedenkdag organiseerde met een bloemenhulde. Overigens bedankte Falise de burgemeester om het feit dat het onderhoud van het graf nu overging naar de stadsdiensten.

(5) *Een gerucht deed de ronde dat na het begraven van het stoffelijke overschot een betonnen vloer bovenop de kist was gegoten. De reden was dat men vreesde dat het stoffelijke overschot terug opgegraven werd met de bedoeling een relikwie te bemachtigen. Nadat het steenhoudersbedrijf Debeir uit Oostende het grafmonument en de funderingen had verwijderd, begonnen de stadsbeambten Willy en Eddy de aarde weg te graven. Tot onze verwondering samen stelden we vast dat er inderdaad een betonnen vloer aanwezig was en eentje niet van de minste. Twee dagen lang werd er gewerkt om het betonnen grondvlak te verwijderen met behulp van een graafkraan voorzien van een betonbeitel. Een halve meter onder de vloer vonden we uiteindelijk de stoffelijke resten van “Priester Hendrik Pype”.*

Hiernaast een fragment van de lijk-kist.

Vermoedelijk gaat het om een stukje van de kistversiering. Het was immers zo dat de kist en kledij totaal vergaan waren; enkel de lederen schoenen waren intact gebleven.

Een persoon die eventueel direct of indirect met de naamswijziging te maken kon hebben, is de gewezen begrafenisondernemer en Sp.a-raadslid, legislatuur 2000-2006, de heer Jan Nuytten. Het

zou maar van de reinste domheid getuigen als een plaatselijke overheid geen beroep zou doen op mensen binnen zijn meerderheid die kennis en gezond verstand hebben van de gebruikelijke gang van zaken bij plechtigheden, vooral dan de lijkbezorging en aansluitende ceremonieën. Nuytten was onbetwistbaar de man die de trein kon doen rijden. Door zijn toedoen zal de herbegraving van Priester Pype of liever de ganse procedure herleidt worden tot bijna een nul-operatie voor het stadsbestuur. Enkel de kost van € 2500 voor het overbrengen en heropbouw van het grafteken werd verrekend. Nuytten's interventie bij "DELA Funerals Assistance", waarvan de "Begravenissen Nuytten" een bijhuis was (Let wel Nuytten was toen geen zaakvoerder meer) en met toezegging van de heer Benedict Bleyaert, CEO, werd een kosteloze medewerking verleend. Dit betekende het leveren van een kist, het materieel voor de opbaring van de kist in de kerk, het drukken van 400 gedachtenissen met foto, het plaatsen van een aankondiging in 4 kranten en finaal een medewerker die zou helpen bij de ceremonie in de kerk. Nuytten bemiddelde

met de Deken Josef Desseyn waarbij deze zijn volledige medewerking verzekerde en akkoord ging om de plechtigheid te laten plaatsvinden in de Sint-Godelievekerk. Desseyn vroeg Nuytten om de coördinatie te verzorgen tussen de religieuze- en het burgerlijke gedeelte, wat hij bijgevolge plichtsbewust deed. Jan Nuytten kon zelfs bewerkstelligen dat tijdens de eredienst in de kerk het Stadsbestuur, bij monde van de burgemeester, en het "Herdenkingscomité Paster Pype" een toespraak hielden. Er werd hem een liturgisch kledingstuk overhandigd, een soutane, die de dienst Begraafplaatsen over het stoffelijke overschot van Pype in de kist drapeerden. Verder zou de aalmoezenier Dirk Demaeght, op vraag van Nuytten en via Deken Desseyn, de teraardebestelling met de vanouds gebruikelijke gebeden verzorgen (zegening van het graf, kist besprenkelen met wijwater, enz.). En om het ideologisch evenwicht te behouden werd aan de heer Patrick Van Craeynest, moreel consultant, gevraagd een toespraak te houden. Nuytten maakte een gedegen draaiboek op voor de ganse plechtigheid, eredienst in de kerk en de teraardebestelling, die resulteerde in een 'Operatieorder-Plechtigheid-Paster-Pype-document' opgemaakt door de heer Jo Dielman van de dienst Protocol en ceremonieën - Voorlichtingsdienst Stad Oostende.

Iedereen die Jan Nuytten kent weet dat de man sinds mensenheugenis, al héél lang dus en ondanks de obstakels die hij op zijn weg vond, zich mateloos heeft ingezet voor het behoud en opwaardering van "zijn Oostendse Père-Lachaise". Had de man menigmaal in het zand moeten bijten of voor dovemansoren gesproken, het was hem ten langen leste gelukt als Sp.a-raadslid om de Begraafplaats Paster Pype met zijn kunstige grafmonumenten, vol genealogie en heemkunde, op de kaart te zetten. Hij wist bij de plaatselijke overheid de interesse voor de site aan te wakkeren en in gevolge hiervan bij dezen een visie en missie te ontwikkelen die op termijn zou leiden tot een effectieve revalorisatie van de begraafplaats. Of Jan Nuytten de aanleiding of zelf de oorzaak was tot naamwijziging en/of tot het herbegraven van Priester Henricus Pype, laat ik in het midden. *En ce qui me concerne, il ne faut pas dire tout ce que vous savez, mais savoir tout ce que vous dites.*

De rehabilitatie van de begraafplaats Paster Pype.

Toen VLD-raadslid Alain Delanghe van een reis naar Milaan thuiskwam waar hij het *Cimitero Monumentale* bezocht, kon hij zijn bewondering voor deze begraafplaats niet voor zichzelf houden en vooral voor de wijze waarop met moderne glastechnieken grafmonumenten beschermd werden. In een nieuwsbericht van de krant *Het Laatste Nieuws* van 24 april 1997 noemde hij de Milanese begraafplaats het schoolvoorbeeld voor de oude-begraafplaats. Echter was Delanghe met dit standpunt geen roepende in de woestijn, jaren daarvoor had Jan Nuytten al een analyse gemaakt van de teloorgang van de begraafplaats. Op uitnodiging van de gidsenkring "Lange Nelle" had hij als occasionele gids een geleide wandeling georganiseerd doorheen de begraafplaats. Na afloop van zijn gidsbeurt hadden aanwezigen welgeweten dat vele grafmonumenten er behoorlijk slecht

aan toe waren. De pientere man greep de gelegenheid te baat om in de lokale pers de netelige kwestie ter sprake te brengen, o.m. in een nieuwsbericht van de krant 'Het Volk' van 31 oktober 1992 met een allesomvattende krantenkop: *Grafmonumenten in verval op oud-kerkhof van Oostende*. Of hij hiermee de lont in het kruit stak valt te betwijfelen, toch waren sommige Oostendse politici plots bereid te luisteren; temeer wanneer bleek dat in de Cultuurraad een algemene gelijkheid van opvatting was om dit soort erfgoed te beschermen. En inderdaad alles draaide op dat moment op het wakker schudden van mensen, het bewustmaken dat het de hoogste tijd was om maatregelen te nemen. Mensen bereid vinden om de funeraire kunst en objecten alsnog te redden, anno 1992!

Het staat als een paal boven water dat de impact van de eerste officiële Belgische wet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (6) niet vreemd is aan de teloorgang van het funerair erfgoed. De wet maakte een einde aan de eeuwigdurende grafconcessies verleend door het Napoleontisch decreet van 12 juni 1804. De voor onbepaalde tijd verleende grafconcessies werden omgezet naar concessies met een tijdbestek van vijftig jaar na laatste bijzetting. Ondanks dit gegeven werd toch de eventualiteit aangereikt aan nabestaanden, maar ook aan particulier geïnteresseerden en/of privaatrechtelijke rechtspersonen om 'altijd opnieuw' en op voorwaarde dat het grafmonument in orde is, de concessie termijn te hernieuwen voor vijftig jaar. Echter in de praktijk werd het anders: door ontstentenis van een hernieuwingsaanvraag zijn veel van die eeuwigdurende grafconcessies beëindigd. Een andere oorzaak tot opheffing van de concessie was dat een hernieuwingsaanvraag gekoppeld is aan duurzame renovatie van het grafteken. Veel nabestaanden haakte af wegens te dure kost van opgelegde instandhoudingswerken. De tombes die terugvielen aan de plaatselijke overheden bleven er liggen, maar vaak stiefmoederlijk bedeed. Voor marginale graven maakte dit niet veel uit en verdwenen ze dan ook naar verloop van tijd. Maar het was een ander verhaal voor de graftombes met bijzondere architecturale of beeldhouwkundige waarde of voor graven belangrijk vanwege de persona grata die er is bijgezet. Zonder het ingrijpen van de plaatselijke overheid zullen deze exclusieve sépultures op termijn verder aftakelen en in het slechtste doemdenken verdwijnen in een anoniem overblijfsel van wat bouwpuin noemt.

(6) *KB van 20 juli 1971 / publicatie staatsblad 03 aug. 1971 en deels gewijzigd bij wet van 20 september 1998. Als gevolg van de Lambermont-akkoorden werd het Vlaamse Gewest vanaf 01 januari 2002 bevoegd voor de materie van de begraafplaatsen en de lijkbezorging. Hierdoor werd de Belgische wet op de begraafplaatsen en lijkbezorging opgeheven en vervangen door het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging met inwerkingtreding op 01 juli 2004; gewijzigd door het decreet van 10 februari 2017 met inwerkingtreding op 06 maart 2017.*

Originaliteit begint bij reactie op de loop der dingen. We zien dat steden, zoals Brugge in 1978, snel doorhadden wat de uitwerking was van de nieuwe regelgeving op het funerair erfgoed. Men wachtte niet tot na eb en vloed en in de eerste jaren na het inwerking treden van de wet gaat men commissies oprichten met als doel het funeraire erfgoed te beschermen. Voor Oostende was het zoals gewoonlijk decennialang wachten voordat een dergelijke commissie in het leven werd geroepen. Het is 1994 als de VLD-schepen *Maurice Quaghebeur*, bevoegd voor de begraafplaatsen, het initiatief neemt om een dergelijke vaste vergadering op te richten. Blijkbaar zat alles snor, want in de budgettering voor 1994 was er Bfr. 300.000 voorzien om het project meteen een boost te geven bij de opstart. De omschreven taak van de "Commissie voor Graftekens en Grafmonumenten" was het opmaken van een inventaris van 'alle' aanwezige graven, ongeacht het cultuurhistorische of maatschappelijk belang die er van uitging. Vervolgens zou men via deze inventaris elk graf individueel beoordelen uitgaand van hun esthetische en/of cultuur-principiële waarde. De beoordeelde graven zouden kunnen behouden en geconsolideerd worden. Minderwaardige graven zouden op termijn verdwijnen. Echter was het ook de bedoeling dat bij uitdrukkelijke vraag het familiegraf behouden kon blijven. Dit was mogelijk volgens het juridisch principe van het handelen als goede huisvader. Nabestaanden zouden akkoord gaan om de instandhoudingswerken dan blijvend te verzorgen. Zelfs zou het mogelijk worden om na aflopen van een concessie de tombe te laten bestaan, uiteraard binnen afgesproken regels van het verplicht onderhoud.

Dat het oprichten van een Stedelijke Commissie voor Graftekens en Grafmonumenten een stap in de goede richting was lijdt geen twijfel. Het bracht in ieder geval het gestelde doel tot revalorisatie van de begraafplaats een stuk dichterbij. Ofschoon het hier 'opnieuw' om een politiek manoeuvre

kon gaan, want de procedure tot oprichten van deze nieuwe vaste vergadering was al halverwege 1993 gerealiseerd. Echter is het pas bij het begin van 1994 dat schepen Maurice Quaghebeur met zijn project naar buiten komt. Op het eerste gezicht niets ongewoon, er zijn voldoende voorgaanden van een dusdanige wijze van ambtelijk doen, maar het wordt opmerkelijk als je weet dat gemeenteraadsverkiezingen in het verschiep lagen op eind van dat jaar. Echter kon het tijdspeit niet ongelukkiger gekozen zijn om reden dat het politieke enthousiasme zoek was bij de meeste door verkiezingsangst verlamde politici. Er was een commissie in het leven geroepen en formeel gevestigd als vaste vergadering, maar hiermee was dan ook de kous af.

In een nieuwsbericht van de krant 'Het Laatste Nieuws' van 29 oktober 1994 laat Jan Nuytten zich fors uit over dit oponthoud. Hij verbergt zijn ontgoocheling niet; hij bevestigt het feit dat de commissie nooit aan het werk is gegaan; en wat budgettering betreft, die was onvoldoende begroot. Om te verduidelijken verwees hij naar Brugge waar jaarlijks 6 miljoen frank voorzien was voor herstel van historisch belangrijke grafmonumenten. In tegenstelling van zijn kwaadheid om Oostende, maakte Brugge Jan Nuytten opgetogen. De Brugse overheid had nl. beslist, naar het voorbeeld van Gent, bepaalde graftombes met een esthetische of kunstzinnige representatie of cultuurhistorische waarde, na het ruimen van het graf, opnieuw in concessie te stellen. Dit kon op voorwaarde dat de kandidaat-concessionaris de kosten van de herstellings- en instandhoudingswerken op zich namen. Een pientere brainwave dat Nuytten tot vandaag verdedigt en beschouwt als een mogelijke piste bij de herwaardering van de oude-begraafplaats.

Door de dienst begraafplaatsen werd een aantal keer geprobeerd de toegankelijkheid van de oude-begraafplaats te verbeteren door verharding in dolomiet aan te brengen, dit gebeurde o.m. vooraan rechts aan de inkom van het perk 2, tussen rij 14 en 15, aan het graf van kunstschilder Jan De Clerck en ook aan de initiële rustplaats van Paster Pype. Belangrijk om weten is dat de werkzaamheden uitgevoerd werden door het personeel van de Begraafplaats die al in tijdnood waren bij de uitoefening van hun reguliere werkzaamheden.

Met de komst van Johan Vande Lanotte naar Oostende werden de politieke kaarten grondig door elkaar geschud. Oostende kreeg na de verkiezingen een legislatuur samengesteld uit de CVP, SP en Volksunie (7). Het SP-raadslid Eddy Tulpin werd schepen bevoegd voor begraafplaatsen en lijkbezorging. Maar het was VU-raadslid Kris Lambert, schepen voor cultuur, die de bevoegdheid kreeg en voorzitter werd van de Commissie Grafmonumenten. Maar laat geen twijfel in het hert sluipen: ondanks het mislopen van het voorzitterschap van de commissie, nam Tulpin zijn ambt als schepen voor begraafplaatsen met de nodige ernst op. Nog geen jaar na zijn aanstelling zal hij in de gemeenteraad op 24 november 1995 een gewijzigd reglement op de grafvergunningen voorleggen die hij zonder moeite goedgekeurd krijgt. De wijziging had te maken met het hoge aantal crematies in Oostende en waarvan zich een evolutie aangaf in stijgende lijn. De schepen wilde kort op de bal spelen en deze ontwikkeling voor zijn. Tussen 1996 en 1998 liet hij aan de strooiakker op de begraafplaats aan de Stuiwerstraat een afdak (8) plaatsen zodat bij slecht weer de crematie op een ordentelijke wijze kon plaatsvinden. Hij wilde rouwzuilen (8) waarop gedenkplaatjes bevestigd werden van personen wier assen waren uitgestrooid. In het vooruitzicht van een wetwijziging van het KB van 20 juli 1971 bij wet van 20 september 1998 waarbij de inrichting van urnenvelden mogelijk werd, wilde Eddie Tulpin dat Oostende de eerste was die over een dergelijk bijzettingsmodaliteit beschikte. Overigens had de man hiervoor een eigen ontwerp die dan via een aanbesteding vlot gerealiseerd werd op het terrein achter de strooiakker op de begraafplaats aan de Stuiwerstraat.

In de functie van Ambtenaar voor Burgerzaken wou Tulpin een onberispelijk beleid voeren en daarin was hij tot dan met brio geslaagd. Het is begin 1997 en de hoogste tijd om de plannen die hij had met de oude-begraafplaats te concretiseren. Tulpin wilde namelijk van de begraafplaats een wandelpark maken, echter weigerde hij met wie ook over dit project te communiceren, vooral met

de *Commissie voor Grafmonumenten*. Op een bepaald ogenblik is het zover en geeft hij de opdracht aan de dienst Begraafplaatsen tot het slopen van 25 tombes, allen gelegen in rij 15 van het perk 02, rechts aan de inkom. Als samenhangend geheel van graven was de locatie gekend in Oostende als de *sépultures* van de Engelse kolonie en had ze een cultuurhistorische waarde. De grafmonumenten waren echter duidelijk in een ruïneuze toestand. Concessies uit 1860 tot 1881 waren ze na afloop van het verstrekt recht en volgens de richtlijnen van de wet al geruime tijd teruggevorderd door de plaatselijke overheid. Als verantwoordelijke voor de begraafplaatsen probeerde ik schepen Tulpin te overtuigen om af te zien van de sloop met als gevolg dat ikzelf in conflict kwam met mijn onmiddellijke overste die volkomen achter de beslissing van de schepen stond. Maar het is toch belangrijk om hierbij op te merken dat noch Tulpin, noch mijn overste, beiden in de fout gingen! De sloop van de Engelse graftombes was volkomen rechtmatig en correct verlopen, volgens procedure! De enige misslag waaraan we alle drie schuldig waren, ondergetekende dus ook, was dat wij vergeten waren, volgens een richtlijn van de wet op de begraafplaatsen en lijkbezorging, het schepencollege een besluit te vragen voor wat de eindbestemming was van het verkregen bouwmateriaal na afbraak. Indien dit was gebeurd dan zat de kans er dik in dat de VU-schepen Geert Lambert, als voorzitter van de *Commissie van Grafmonumenten*, gereageerd zou hebben en denkelijk de sloop verhinderd.

(7) Legislatuur 1995 – 2000 / Samenstelling van het College van Burgemeester en Schepenen: Burgemeester= Julien Goekint (tot 07.05.1997), Jean Vandecasteele (vanaf 26.06.1997). Schepenen = Jean Vandecasteele (tot 27.06.1997), Dries Vermeesch, Eddy Tulpin, Willy Labens, Marina Willems, Kris Lambert (tot 24.09.1996), Hilde Veulemans, Yves Miroir, Geert Lambert (vanaf 25.10.1996), Staf Cattoor (vanaf 27.06.1997).

(8) Ontworpen door Koen Verwaerde, Hoofd Begraafplaatsen. Voor de vijf driehoekige rouwzuilen zie de begraafplaatsen Stene Dorp en Zandvoorde.

Het was alsof een bom die uit de hemel neerviel toen in diverse kranten van 17 tot 21 januari 1997 de schepen voor Burgerzaken en verantwoordelijk voor begraafplaatsen, Eddy Tulpin, beschuldigd werd om met voorbedachten rade waardevolle grafmonumenten tot puin te herleiden. Een totaal gebrek aan visie, een uitglijder van formaat, een ondoordachte wijze van handelen, maar het valt niet te ontkennen dat de handeling ontsproot uit een onbevangen oprechtheid om de problematiek van verval daadwerkelijk aan te pakken. De enige positieve noot aan het verhaal is dat deze leidde tot een eerste effectief optreden van de *Commissie voor Grafmonumenten* en dat sinds, bijna dag op dag, drie jaar na de oprichting. Na het krakeel en het gezeur van voorgaande dagen werd op zaterdag 25 januari 1997 een vergadering door de Commissie opgezet. Schepen-voorzitter Geert Lambert, zoon van de overleden rechtgelovige schepen Kris Lambert, leidde politiek correct de vergadering in aanwezigheid van schepen Tulpin. Geen beschuldigingen of verwijten, meteen werd de aandacht gericht op de toekomst van de oude-begraafplaats. Na een plaatsbezoek werd in vergadering besloten de lang verwachte inventaris op te maken. Een werkgroep werd opgericht, samengesteld uit de dames Rita Werbrouck, Jeannine Dombrecht en de heren Jean Pierre Falise en Robert Missiaen. Hun taak bestond erin graven op te lijsten met volgende relevante aspecten: architecturale, heemkundige en museale (lapidaire) waarde. Het was eind 1997 wanneer dit titanenwerk was voltooid. Als hoofd van de Begraafplaatsen kreeg ik de opdracht om een aanvullende lijst te maken met vermelding van 'alle' aanwezige tombes. Opgemaakt zou de lijst aangevuld

In 1852 werd de begraafplaats deels voorzien van drainering. Vandaag is deze verzand of stuk door de activiteiten eigen aan begravenissen. Een onvoldoende ontwatering brengt veel ongemak en schade mee aan de omgeving en dus aan de tombes en hun gedenkteken.

worden met aanduiding van de nog vigerende concessies met omschrijving van de bouwfysische staat van het grafteken. De norm voor beoordeling werd als volgt toegepast: *herstelbaar of definitief bouwfysisch vervallen*. Finaal, op aanvullende vraag van de schepen, werd nog een tweede lijst opgemaakt. Deze lijst bevatte de tombes waar met 01 november bloemen of bloemstukken waren neergelegd. Zo kreeg je vast de indruk, aldus de schepen Tulpin, hoe nabestaanden stonden tegenover het graf van hun afgestorvene. De samengebrachte data, deze van de werkgroep en wat opgemaakt was in opdracht van schepen Tulpin werd door het Hoofd van de begraafplaats, in plattegronden grafisch gebundeld.

Met aanleg van groeneilandjes werd getracht wat rust te brengen in de ruïneuze toestand. De foto toont een realisatie uit 2005 door de toenmalige dienst Begraafplaatsen.

Met moeite en zoveel meningen slaagde men uiteindelijk er toch in een goed werkbaar document op te maken dat in overeenstemming was met alle betrokkene en een aanzet betekende om het dossier 'sanering en herwaardering van de oude-begraafplaats' vlot te trekken. Eind januari 1998, in een vergadering met de Commissie voor Grafmonumenten waar het geheel van documenten (9) werd neergelegd, bevestigde schepen Tulpin een toekomstige revalorisatie van de oude-begraafplaats: *'t Oud-kerkhof wordt in een park herschapen met behoud en herstel van haar mooiste grafmonumenten*. Echter gebeurde er niets! Een wijziging van bevoegdheden (10) binnen het College van Burgemeester en Schepenen is daar niet vreemd aan. Alle stukken, het volledig dossier werd aan het Kabinet van de Burgemeester Jean Vandecasteele overhandigd en er werd opnieuw gewacht en gewacht. Het is eind 2000 wanneer iemand van het kabinet van de burgemeester meldt dat het volledig dossier zoek is!

- (9) *De inventaris opgemaakt door de vier leden van de commissie, de lijsten opgemaakt door het Hoofd van de Begraafplaatsen, de plattegronden met grafische voorstelling van alle beschikbare data en een beknopte beschrijving van de samengebrachte data.*
- (10) *Bij de dood van oud-burgemeester Jan Piers op zaterdag 09 oktober 1998 weigerde schepen Eddy Tulpin, zoals de nabestaanden het wenste, de oud-burgemeester op de volgende zaterdag te begraven. De weigering gebeurde op basis en volgens het politiereglement op de begraafplaatsen en lijkbezorging die stelde dat tussen het overlijden en de begrafenis maximaal zes dagen konden verstrijken. Wat betekende dat de uitvaartdienst van Jan Piers uiterst op vrijdag kon plaatsvinden. Een uitzondering op de regel kwam er niet en dit dus omdat Tulpin als verantwoordelijke schepen voor lijkbezorging halsstarrig weigerde. Een direct gevolg was dat burgemeester Vandecasteele de bevoegdheid betreffende begraafplaatsen en lijkbezorging van zijn partijgenoot Eddy Tulpin ontnam. Dit kon in overeenstemming met de grondwet waarin staat dat een burgemeester de uiteindelijke verantwoordelijkheid heeft betreffende burgerzaken.*

Burgemeester Jean Vandecasteele liet de lip niet hangen bij alweer een nieuwe bevoegdheid. Verantwoordelijk nu voor de begraafplaatsen werd het hem meteen duidelijk dat de plannen tot renovatie van de site 'oude-begraafplaats' niet in de onderste schuif konden blijven liggen. De hamvraag echter voor Vandecasteele was hoe hij de revalorisatie kon realiseren zonder te snoeien in de reguliere uitgaven of liever hoe de stadskas hierdoor niet extra werd belast. Maar zoals we wel gewoon waren van de burgervader zou hij niet in zijn kaarten laten kijken. Hoewel het toen opviel dat hij plots een bijzondere interesse toonde voor het aantal crematies in Oostende die nog meer als voordien met stijgende trend verliepen. Sinds 1980 was het aantal crematies in Oostende verdrievoudigd en vanaf 1997 was dat al over de 50% van de Oostendse overledenen die als eindbestemming crematie hadden verkozen. Dit feit trok de aandacht van de burgemeester. Het deed hem nadenken over hoe dit fenomeen positief kon aangewend worden binnen zijn beleidslijn en vooral dan wat dit betekende voor de upgradering van de oude-begraafplaats. Op 31 maart 1999 verschijnt in diverse kranten een nieuwsbericht waarin het stadsbestuur officieel zijn plannen bekendmaakt voor het bouwen van een crematorium. Het gebouw zou komen langs de

Nieuwpoortsesteenweg op het terrein tussen de begraafplaats en het containerpark. Op juridisch vlak diende er een aantal zaken geregeld, maar ondanks dit had het Oostendse stadsbestuur de stukken goed op het bord staan. Zo bleek dat Johan Vande Lanotte, toen hij minister van binnenlandse zaken was, de kwestie had geregeld dat het nog enkel aan overheden toebehoorde een crematorium uit te baten. De zogenaamde *wet - Tobback - Van de Lanotte* zou binnen drie jaar via een nieuwe federale wetgeving het verbod opleggen en vermijden dat crematoria nog langer in particuliere handen bleven.

Om het project '*crematorium aan de Nieuwpoortsesteenweg*' te realiseren dient er met de provincie aan tafel gezeten, maar men ging ervan uit dat dit geen probleem kon zijn. Men koos om via een intercommunale samenwerking het project tot stand te brengen en zodoende was het uitkijken naar geïnteresseerden met wie men in overleg diende te gaan. De gegrensde plek, rechts van de begraafplaats, waar het crematorium zou komen was eigendom van de *Koninklijke Schenking*. Uiteraard was hier een instemming nodig, maar opnieuw verwachtte men geen noemenswaardige problemen. Ook de CVP-schepenen voor Ruimtelijke Ordening, Dries Vermeersch was van de partij en hij benadrukte dat de in-herzieningstelling van het Gewestplan '*Oostende-Middenkust*', waarvan de onderhandelingen in het slop waren geraakt, hierdoor opnieuw van start konden. *Er is goede hoop dat Steve Stevaert, de Vlaamse minister van Ruimtelijke Ordening, nog voor de verkiezingen het gewestplan in herziening stelt*, zei de schepenen Vermeersch aanvullend. Hiermee verduidelijkte hij meteen het CVP-standpunt betreffende de bouw van het crematorium. En als laatste punt in het nieuwsbulletin maakte het stadsbestuur bekend dat het de bedoeling was om de begraafplaats opnieuw open te stellen voor begrafenissen. Dit had te maken met het feit dat de oprichting van een crematorium een aantal wettelijke verplichtingen met zich meebracht betreffende bijzettingsmodaliteiten, zoals de aanleg van een strooiakker, het oprichten van columbaria en urnenvelden. Om dit te verwezenlijken was er ruimte nodig en dit kon enkel door de oude-begraafplaats in het project te betrekken. Initieel vóór het creëren van ruimtes, later bij herbesteding van perken welke op termijn ook renovatieprojecten meebrachten, bij dit laatste dient men vooral te denken aan het opknappen van tombes met cultuurhistorische en/of esthetische waarde. De bouw en uitbating van een crematorium mocht de stadskas geen frank kosten en diende zelf-bedruipend te zijn.

Na dit bijzondere nieuwsbericht werd het weerom stil. Er kwam opnieuw een slappe tijd waar weinig gebeurde en in schril contrast stond met de kommer en kwel van een verder verval. Het geheim van geduld is iets anders doen terwijl je wacht, zo dacht toch de '*Werkgroep Grafmonumenten Cultuurraad*' wanneer deze gluisend binnensloep in de begraafplaats. De werkgroep ging op verkenning waar de rust ruste in het decor en wat uitgekend werd zorgvuldig neergepend in een rapport. Op 26 juni 2001 werd dit rapport in de Algemene Vergadering van de Cultuurraad besproken. Toegegeven wat hier gebeurde is raar! Men wist wat het plaatselijk overheid in het vooruitzicht stelde en ja, hierover werd wel degelijk gecommuniceerd. Waarom werd nu gereageerd! Waarom bleef de respons uit bij de werkgroep toen het stadsbestuur twee jaar terug in een officiële mededeling de heropening van de begraafplaats aankondigde! Wat was hun motivatie! Hoe dan ook wat de Werkgroep Grafmonumenten van de Cultuurraad in hun verslag aan de kaak stelde was ontegenzeggelijk een correcte weergave van wat effectief moest gebeuren als men de begraafplaats opnieuw wilde opengesteld. Persoonlijk kan ik mij niet van de indruk ontdoen dat de actie van de werkgroep gestuurd werd met de bedoeling misschien de sanering sneller vooruit te doen gaan. Wie weet!

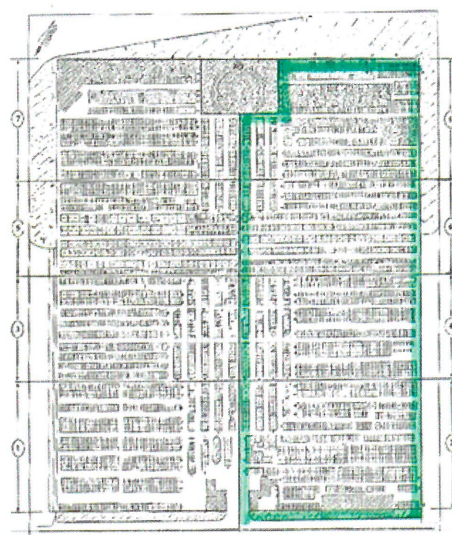
De inhoud van het verslag was het volgende:

- Draineren door een centrale collectorleiding aan te leggen langsheen de hoofdweg waaraan draineringsbuizen aangesloten worden die komen van de zijwegen.
- Herstel van de architecturaal, geschiedkundig en heemkundig waardevolle graven, ongeacht of de concessie nog loopt of niet.
- Selectieve afbraak van niet-waardevolle graven waarvan de concessie afgelopen is.
- Aanleg van een lapidarium (openlucht museum) ter bewaring van waardevolle delen van monumenten (o.a. kruisen en symbolieken).
- Na aanleg van drainering, kan overgaan worden tot de aanleg en het creëren van een park met grafmonumenten door aanleg van grasperken en streekeigen beplanting.

Een gerichte studie dient opgemaakt op basis van de al eerder geformuleerde bevindingen (zie werkmap, opgemaakt door de vier leden van de Commissie voor Grafmonumenten overgemaakt aan het stadsbestuur op 15.09.1997). De centrale vraag van de Werkgroep Grafmonumenten van de Cultuurraad was eerder om 'voldoende budget' te voorzien zodat de revalorisatie van de begraafplaats kon gerealiseerd worden.

Het verslag resulteerde in een brief van 28 juni 2001 gericht aan het College van Burgemeester en Schepenen, aan de leden van de Commissie voor Grafmonumenten en aan de nieuwe schepenen voor cultuur en CVP-raadslid Johan Verstreken, (CVP wordt CD&V in augustus 2001) als voorzitter van de commissie. Daarna zoals gewoonlijk werd alles opnieuw bladstil en niemand verroerde.

De gemeenteraadsverkiezingen van 1999 waren achter de rug en de nieuwe schepenen voor begraafplaatsen en lijkbezorging werd het SP-raadslid Nancy Bourgoignie (SP wordt sp.a in 2001). Hoewel tijdens haar ambt als schepenen (legislatuur 2000 – 2006) er geen noemenswaardige dingen hebben plaatsgevonden is het 'zij' die de aanzet gaf tot de eerste belangrijke stap welke leidde tot een effectieve renovatie van de oude-begraafplaats in 2012. Ze gaf namelijk de opdracht aan het Hoofd van de Begraafplaatsen (8) om een lijst op te stellen met tombes waarvan de verwaarlozing vaststond. Een andere lijst zou deze vermelden waarvan de concessie definitief afgelopen was. De twee lijsten hadden betrekking tot de perken 02 - 04 – 06 – 08. De opmaak gebeurde in toepassing van het artikel 10 van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en lijkbezorging, gewijzigd door de wet van 20 september 1998.

Plattegrond Begraafplaats Paster Pype. De groene kleur toont de bedoelde zone aan ↑

Het duurde echter nog een hele poos vooraleer de lijsten in het College van Burgemeester en Schepenen goedgekeurd werden. Dit had te maken veeleer met burgemeester Vandecasteele die de boot afhield en afwachtte tot er meer duidelijkheid was aangaande de oprichting van een crematorium. Een andere reden was de impopulaire regeling die het terugnemen van concessies uiteraard behield. En inderdaad dit was geen evidente zaak, te meer dat in Oostende er geen voorgaande was van een dergelijke aanpak op grond van wetgevende bevoegdheid. Later zal blijken dat terugname van graven die het voorwerp uitmaakten van het aflopen van een concessie geen problemen stelden. Eerder was dit zo bij een hernieuwingsaanvraag wanneer aan betrokkene gevraagd werd de nodige instandhoudingswerken uit te voeren. Op zulke momenten was agressie en onbegrip vaak wat kwam opborrelen bij belanghebbende en waarbij sommige politici niet nalieten de andere kant op te kijken en deden alsof hun neus bloedde. Toen het College van Burgemeester en Schepenen finaal in 2006 de lijsten goedgekeurde in zin van voorstel, lees verwaarlozing en terugname, werd volgens de richtlijnen van het decreet van 16 januari 2004 de zogenaamde 'akte van vaststelling door de burgemeester' in de loop van de maand juni 2006 aan de inkom van de begraafplaats en aan bedoelde tombes aangeplakt.

Bij het bestuursakkoord (Sp.a, Open VLD en CD&V) voor de legislatuur 2007-2012 werd de aanzet tot renovatie van de begraafplaats Paster Pype als een punt in het beleid bepaald. Dit betekende dat op het einde van de bestuursperiode er effectief een start tot revalorisatie van de begraafplaats moest plaatsvinden. In een nieuwsbericht van het Nieuwsblad van 21 oktober 2011 laat de nieuwe schepen voor begraafplaatsen, Sp.a-raadslid Vanessa Vens, weten dat er 350 graven zullen verwijderd worden, allen gelegen in het perk 8: *We willen er een groene zone en een strooiweide aanleggen. Zo hebben we al die faciliteiten (11) als de begraafplaats opengesteld wordt. Er is een concreet plan en een ontwerp.* Vens wilde blijkbaar niet over één nacht ijs gaan, ze zei hierover ook het volgende: *Er zijn waardevolle graven. Volgende week komt de dienst Monumenten en Landschappen langs om die graven aan te duiden. Het zijn een minderheid van graven binnen de zone 8. Deze waardevolle graven en deze met concessie worden niet verwijderd, maar desnoods verplaatst, aldus de schepen Vens.*

Het is in het laatste jaar van de legislatuur 2007-2012, te weten op 20 februari 2012 dat er uiteindelijk gestart wordt met een 'eerste fase' in de renovatie van de Begraafplaats Paster Pype. Echter is het niet zo dat er 350 tombes dienden te verdwijnen, zoals schepen Vens initieel duidde, maar wel 77 totaal verwaarloosde graven, allen weliswaar gelegen in het perk 08. Het lijkt geen twijfel dat het stadsbestuur op safe wilde spelen door het agentschap *Ruimte en Erfgoed* (Vlaamse Overheid) in te schakelen met de bedoeling de tombes op hun architecturale waarde te laten onderzoeken. Zonder uitzondering kregen alle graven het '*statum profectos audit*'. Wat in de context van funeraire bouwkunst gewoon betekent dat de tombes *onbelangrijk* waren. Echter had het agentschap in zijn analyse geen rekening gehouden met het heemkundig aspect. Ook het stadsbestuur ging hierin duidelijk in de fout! Op het stadhuis wist men toch van het bestaan af van het dossier dat oud-schepen Eddy Tulpin op het eind van januari 1998 bij de Commissie voor Grafmonumenten had neergelegd. Het dossier waaraan Rita Werbrouck, Jeannine Dombrecht, Jean Pierre Falise, Robert Missiaen en mezelf drommels véél tijd aanbesteed hadden en die een degelijke basis vormde betreffende het heemkundig gegeven binnen de begraafplaats. Het stadsbestuur had zich de inspanning moeten getroosten het dossier op te vragen in plaats de vlucht te nemen in het rapport van het agentschap *Ruimte en Erfgoed*. Had ze dit minstens aanvullend gedaan dan zou hoogstwaarschijnlijk de volgende blunder '*nooit*' hebben voorgedaan! Want weet dat er een '*apart en bijzonder tombe*' bij deze eerste ronde van renovatie van de begraafplaats Paster Pype verdwenen of zeg liever verwijderd door afbraak. Men had deze miskleun echt kunnen vermijden door een simpele vraag te richten aan o.a. de gidsenkring '*Lange Nelle*', aan de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate, aan de Cultuurraad, om nog niet te spreken over het persoonlijk contact met mensen die het best konden weten: Jean Pierre Falise, Dirk Beirens, Dirk Verstraete, Ivan Van Hyfte, mezelf en het lijstje kan zo verder gaan.

Het verwijderd graf met heemkundige en cultuurhistorische waarde (12) ↑

Een vanzelfsprekendheid is het feit dat de plaatselijke overheid zinnens was om de namen van de personen bijgezet in de verwijderde graven en dan gemeenschappelijk herbegraven op een gedenkzuil te plaatsen. *Men heeft de graven gefotografeerd en een namenlijst opgesteld met vermelding van geboorte- en overlijdensjaar*, meldt de website van de stad. Echter is er tot vandaag geen gedenkzuil aanwezig. Denkelijk heeft dit te maken met het feit dat tussen de verwijderde graven een aantal tombes zijn waarvan men niet weet wie er was bijgezet. Begrijpelijk daarom is een gedenkzuil niet objectief en wordt er best gewacht tot alles correct geweten is. Overigens op de website van de stad wordt dit weerlegd door een volgende vraag: *Eventuele fouten in de namenlijst meld je op communicatie@oostende.be.*

- (11) De wettelijke voorzieningen op een begraafplaats behouden meer dan een strooiakker! Een columbarium en een urnenveld maken hiervan evenveel deel uit en zijn verplicht in geval bij heropening van de Begraafplaats.
- (12) Het betreft de tombe van Eugenius VANDEN BROUCKE (° Brugge 1848 / † Oostende 1920) met aanwijzer 08.12.07 (Perk – rij – graf). Het grafmonument was belangrijk omdat deze tombe stond voor een uiting van de 19-eeuws "vrijzinnigheid". Het is volkomen uniek in zijn genre en was vast en zonder twijfel enig op de Begraafplaats Paster Pype, en misschien, neen, toch ook daarbuiten.

Geen crematorium naast de Begraafplaats Paster Pype.

Het staat als een paal boven water dat de revalorisatie van de Begraafplaats Paster Pype en het bouwen van een crematorium een tijd lang onlosmakelijk samengingen. Natuurlijk kun je de wind niet van richting veranderen, maar wel de stand van de zeilen. Elf jaar na de bekendmaking door het stadsbestuur aangaande het bouwen van een crematorium en waarbij onverbiddelijk gekozen werd voor een locatie naast de begraafplaats, is er plots een nieuwsbericht in het weekblad 'De Zeewacht' van 13 november 2009 waarin burgermeester Vandecasteele de keuze van de locatie nu eerder genuanceerder ziet. 'We kijken ook naar andere locaties', leest het hoofd van het persbericht en waarmee het harde standpunt van de burgervader herleid werd tot een optie.

Begraafplaats Paster Pype. Het perk 08 waar in februari 2012 een eerste sanering plaatsvond. Men verwijderde 77 oude vervallen tombes, nivelleerde het terrein om vervolgens enkele bomen te planten (13).

Vandecasteele voelde dat hij weleens in het zand zou bijten en stelde zich toefelijker op. Alle ervaring in de weegschaal geworpen wist hij dat het toenemend protest bij de bewoners van het Westerkwartier met redenen omkleed was. Ook politieke tegenstanders zagen brood in het verhaal. *Groen!* stond al zelfs ruim twee jaar op de barricades naast de actievoerders; ze steunden dezen volmondig. Uit de hoek van de *N-VA* begon men zich nu ook te roeren. De toenmalige voorzitter Jan Fiers liet weten dat de locatie fout zat. 'Er is zeker plaats genoeg in onbebouwde zones in de omgeving van Groot-Oostende', verduidelijkte de voorzitter. Bij zijn nieuwe aanpak koos het stadsbestuur zogezegd voor de meest veilige oplossing. Er was sprake van drie nieuwe locaties, echter liet Vandecasteele niet in zijn kaarten kijken. Dit laatste was niet naar de zin van één van de coalitiepartners, te weten de *Open VLD*. Deze merkte op dat er in het bestuursakkoord geen sprake was van het oprichten van een crematorium en dat ze zich in deze zaak aan niets verplicht voelde. De kwaadheid bij de *Open VLD* had te maken met het feit dat ze in dit dossier tot vóór kort, dat was eind oktober 2009, in niets op de hoogte waren gebracht door de *Sp.a-partner* en zodoende kon de partij het pro en contra's niet evalueren.

- (13) De keuze voor de bomensoort is fout. *Pinus nigra* (*Pinus austriaca*) is duidelijk een exoot. Positief is wel dat dit type bomen in volle zon kunnen staan en aan zee goed gedijen. Echter een probleem zijn de dennentakken; de grond rondom de boom wordt zuur en hierdoor ontstaat een probleem met het onderliggend grasperk.

In het glazen huis aan de Vindictivelaan had men nooit gedacht dat men tot een dergelijke grote tegenstand zou komen. Men had bij de wijkraad van het Westerkwartier van oktober 2000 eventjes een trilling van het eerste verzet gevoeld. De bewoners lieten hun ongenoegen blijken omdat ze vreesden dat de komst van een crematorium reukhinder met zich meebracht. *Sp.a*-raadslid Yves Miroir, schepen van milieu, zei dat er geen sprake kon zijn van rook- noch reukhinder en dit door de toepassing van een Amerikaans systeem van gesloten circuit. 'De normen zijn bovendien een stuk strenger dan voor een verbrandingsoven', verzekerde Miroir de aanwezigen. Verder maakte hij

duidelijk dat eerst een milieueffectenrapport diende opgemaakt vooraleer er van start kon met de effectieve bouw. Het is echter in de wijkraad van oktober 2007, toch maar vele jaren later, dat burgemeester Vandecasteele voor het eerst echte weerwerk voelt. De bewoners van het Westerkwartier hadden gezamenlijk, niet voorbereid noch gestroomlijnd aan elkaar, hun verzet luid laten aankomen. Bovendien kreeg hun protest steun uit de Cultuurraad, vooral de *Werkgroep Monumenten en Landschappen* die zich nogal negatief uitliet over het project. De werkgroep had het overigens niet enkel over geurhinder of de vrees voor uitstoot van rook of gasvormig afval, ze vroegen zich af of er door de komst van het crematorium een mobiliteitsprobleem ontstond en wat de impact hiervan kon zijn op de woonkwaliteit van de buurt.

Dat de tegenkanting al een hele tijd geen zaak meer was van een nimby-protest blijkt uit het feit dat *Groen!* openlijk zijn verzet ging uiten. Op zaterdag 05 januari 2008 is het zover en gaat men op de stoep voor de begraafplaats samen met buurtbewoners een openlijk betoog houden. Een zekere Peter Cordy is ook van de partij, actief binnen CD&V laat hij weten dat op het eind van de maand januari een wijkcomité opgericht wordt om het protest niet enkel te organiseren, maar om ze in goede banen te leiden. *'De tegenstand is een begrijpelijke psychologische reactie. Iedereen beseft dat een dergelijk gebouw noodzakelijk is, maar niemand wil ze in zijn tuin'*, reageerde Burgervader Jean Vandecasteele geagiteerd. Hij benadrukte nog dat het bouwen van een crematorium slechts kon als het stadsbestuur beschikte over een *'uiterst strenge milieuvergunning'*. Blijkbaar hadden de actievoerders

Na het verwijderen van graven werd het terrein genivelleerd. De resterende tombes wachten vandaag nog steeds op overplaatsing naar een andere locatie!

alternatieve locaties voorgesteld, maar daarvan wilde de *'burgervader'* niet weten. Oosteroever of Industriegebied, hij veegde dit gelijk van tafel, maar met een argumentatie die enigszins als aanvaardbaar klonk. Oosteroever waar er binnen korte termijn een nieuwe woonwijk tot stand komt en bovendien aan de duinen en natuurgebied palend, dit kon geen alternatief zijn. Voor wat het industriegebied betrof was zijn verweer a fortiori onderbouwd, te weten dat het industriegebied Plassendale niet geschikt was omdat het afscheid nemen van een dierbare niet kon tussen fabrieken en ondernemingen van bouw- en onderhoudsdiensten. Blijkbaar zal de burgemeester nooit gehoord hebben over het bedrijventerrein *'Blauwe Toren'* waar zich het Brugse crematorium bevindt. Enfin, uit dit betoog van de burgemeester is duidelijk af te leiden dat de man toen nog vast overtuigd was dat de initiële locatie voor een Oostendse crematorium goed zat.

Het is in een nieuwsbericht van de krant Nieuwsblad van 29 januari 2008 dat de oprichting van een actiecomité gemeld wordt. Met een diavoorstelling had Peter Cordy aan een 50-tal aanwezigen duiding gegeven over niet enkel de inplanting, maar ook wat gevaren en gevolgen waren bij het bouwen van een crematorium. Enkele weken terug had Cordy nog laten weten dat een zogenaamde pressiegroep in de maak was, echter resulteerde dit in de oprichting van een partij-overschrijdend actiecomité van CD&V en N-VA en met een duidelijk en niet mis te verstane benaming, te weten: *Geen crematorium aan de Wellingtonrenbaan. 'Een actiecomité is absoluut nodig. Vier jaar geleden hoorden we voor het eerst van de plannen en gingen op onderzoek. Vandaag zijn de plannen van het stadsbestuur concreet en we zijn nu verplicht de bevindingen van toen te gebruiken in onze strijd tegen de bouw van een crematorium'*, aldus de pientere Peter Cordy. *'De werkgroep binnen het actiecomité wil mensen informeren, luisteren naar wat het stadsbestuur te zeggen heeft op de wijkraad en zo nodig alternatieven voorstellen. Het is de bedoeling om met de inwoners van Mariakerke te overleggen, want ook zij zullen de impact voelen'*, vervolgde Peter Cordy nog. Goed om hierbij te weten is dat zowel CD&V en N-VA bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 duidelijk hadden gesteld dat er geen crematorium zou komen op de site naast de Begraafplaats Paster Pype. Hierdoor had Peter Cordy wat armslag en steun binnen zijn eigen partij en uiteraard bij de N-VA.

Het is op de wijkraad van 11 februari 2008, waar burgemeester Vandecasteele uitleg gaf hoe de actuele stand van zaken stond dat Cordy een aard-schuddende repliek gaf die blijkbaar zo hard aankwam dat Vandecasteele meteen stuurde op een afspraak tussen het actiecomité en het stadsbestuur. Op 31 mei kwam toen het bericht dat het bestuur zijn plannen voor de bouw van het crematorium een jaar uitstelde en dat ze met het actiecomité een akkoord hadden bereikt voor het verloop van de verdere procedure. Het akkoord zei ook dat het actiecomité zou wachten verdere acties te ondernemen totdat de resultaten er waren van een gedegen studie. Deze studie zou het effect van de geurhinder, luchtkwaliteit, geluidshinder, emissies en de gevolgen van kwik- en fijnstofvervuiling op de bedoelde omgeving onderzoeken. Ten vroegst binnen een jaar zou de oefening klaar zijn. Burgemeester Vandecasteele gaf toe dat het crematorium niet gebouwd zou worden indien zou blijken dat de resultaten ongunstig waren. In het andere geval, dus met positief resultaat voor het bestuur, zou nog tijdens de huidige legislatuur (2007-2012) met de bouw van het crematorium gestart worden.

Weerom was het wachten; ruim anderhalf jaar lang. Het is op de wijkraad van oktober 2009 dat de milieuambtenaar Jacky Dereu uiteindelijk het milieueffectenrapport aan de inwoners van het Westerkwartier voorstelt. De algemene conclusie was dat de uitstoot quasi verwaarloosbaar was. De uitstoot zou slechts 9,4 kilogram per jaar belopen, terwijl een dieselwagen jaarlijks een uitstoot heeft van plus minus 25 kilogram. De uitkomst van het onderzoek gooide het actiecomité overboord en wie aanwezig was zal het geweten hebben. Bijzonder is dat schepen Vens toen nog toegaf dat er fouten waren gemaakt: *Alle opmerkingen van het comité gaan doorgestuurd worden aan het studiebureau*, beloofde ze. De schepen ging zelfs zover om te zeggen dat het niet zeker was dat het crematorium er komt: *Dat moet blijken uit een volgend onderzoek, in februari komt de zaak opnieuw voor op de wijkraad*, vervolgde de schepen. Dat Vens totaal ontredderd was laat geen twijfel, je zult anders dergelijke uitspraken niet doen! Wat het actiecomité betreft en vast ook Peter Cordy is dat de acties opnieuw van start gingen en uitgebreid richting Mariakerke. *'We zullen nu ook alle scholen en verenigingen informeren over het waarom van onze acties'*, aldus Cordy. En dat hiermee de kous af was konden de burgemeester en schepen Vens slechts maar hopen. Kwestie om de druk op de ketel te houden ging het actiecomité, voordat de gemeenteraadszitting van 23 oktober 2009 van start ging, de raadsleden informeren wat de negatieve gevolgen waren bij de exploitatie van een crematorium. Aan alle leden van het college en de gemeenteraad overhandigden ze 'hun' rapport van twintig bladzijden lang. Een verslag waarin zij de studie van SGS die het stadsbestuur liet uitvoeren hadden geanalyseerd, becommentarieerd en gecounterd. *'We houden actie op de gemeenteraad ook rustig omdat we geen olie op het vuur willen gieten! We zijn niet tegen een crematorium, maar tegen de precieze locatie. Maar we willen ook praten met het stadsbestuur en de overhandiging van ons eisenpakket toont dat aan. Omdat Oostende echter vastberaden doorzet met zijn plannen, zullen wij onze acties uitbreiden en scholen en ziekenhuizen informeren over de schadelijke gevolgen van de uitstoot van fijn stof*, legde de woordvoerder Cordy uit.

Eind november 2009, enkele weken nadat de burgemeester Vandecasteele in het nieuwsbericht van het weekblad *'De Zeewacht'* van 13 november 2009 (zie wat voorafging) meldt dat de locatie voor het crematorium genuanceerder moet, is het voor het actiecomité "*Geen crematorium aan de Wellingtonrenbaan*" duidelijk dat het stadsbestuur zijn plannen opbergt wat de locatie betreft. *'Het Actiecomité haalde hiermee zijn slag thuis. We zien geen reden om onze activiteiten stil te leggen. We blijven als waakhond fungeren en zullen ook de nieuwe crematoriumplannen van Oostende kritisch bekijken'*, stelde Peter Cordy duidelijk.

In al dat touwtrekkerij gevolgd met zegenrijk floreren van het actiecomité, was er iemand die de hakken in het zand bleef zetten en vond dat het schrappen van de locatie meer dan een verkeerde beslissing was. Als éminence grise binnen de uitvaartsector was het voor Jan Nuytten duidelijk dat *'het crematorium naast de Begraafplaats Paster Pype ideaal was'*. In dezelfde editie van het weekblad *'De Zeewacht'* van 13 november 2009, vertelt Nuytten dat de eerste plannen om een crematorium te bouwen aan de Nieuwpoortsesteenweg al in 1998 bedacht waren. Het architectenbureau Félix-Glorieux ontwierp de plannen en er werd een firma gevonden om de uitbating de komende dertig jaar voor zijn rekening te nemen. In ruil zou de firma (14) op eigen kosten de begraafplaats renoveren. De deal sprong af en de plannen werden opgeborgen. Alle betrokkene, inclusief Jan Nuytten wisten maar al te goed dat de komst van het crematorium de begraafplaats nieuw

leven zou inblazen. Het zou resulteren in een daadwerkelijke revalorisatie van de site. De aanzet tot renovatie van de begraafplaats in februari 2012 kan en mag niet de enige prestatie van herwaardering zijn, ondertussen alweer zes jaar geleden! Door groeneilandjes in te planten met foute beplanting en het verwijderen van marginale grafruïnes is men er ECHT niet uit. Vertel dit maar aan mevrouw Catherine Vanhoucke die bij het bezoek aan het graf van haar moeder telkens met stomheid is geslagen over de staat waarin de begraafplaats zich bevindt. Aan Jeffrey Roose, een verslaggever bij het weekblad 'De Zeewacht', zegt ze hierover in een nieuwsbericht van 27 april 2018: *Ik hoop dat er op z'n minst eens iets aan de graven wordt gedaan en dat de zijgangen (= ontwatering) worden aangepakt.* Ik denk dat de reporter Roose van hetzelfde laken een broek deelt met die mevrouw Vanhoucke, want zijn nieuwsbericht begon met volgende bevindingen: *Op Facebook gaat de erbarmelijke staat van de oude-begraafplaats aan de Nieuwpoortsesteenweg al langer over de tongen. Wij gingen een kijkje nemen en trof er vuilnis en vernielde graven aan.*

(14) *Jan Nuytten maakte allusie op wat zich afspeelde in 1997, toen twee Amerikaanse/Canadese multinationals uitvaartbedrijven, te weten SCI EN Stuart, in België neerstreken en met elkaar concurrerend op tempo grote Belgische uitvaartbedrijven overnamen. De bedoeling hiervan was om aan clustervorming te doen die op termijn tot ketenintegratie moest leiden. Het initieel groot geweld aan overnames viel plots stil, beide multinationals bleven steken met een betrekkelijk klein marktaandeel in België. Zware koersval en liquiditeitsproblemen leidden ertoe dat de overnames stilvielen. Deze multinationals hadden geen kaas gegeten van de 'simpele' uitvaartplechtigheden in België. Van big business in de uitvaartbranche was hier totaal geen sprake zoals dat over de grote plas het geval was. Stuart koos al vlug voor desinvestering, terwijl SCI een laatste poging deed door crematoria over te nemen. Volkomen bizar omdat de wet in België crematoria uit privéhanden wilde halen (zogenaamde wet-Tobback-Van de Lanotte / 2003). Europa had hierover een totaal andere zienswijze en koos eerder voor liberalisering van de sector. Misschien was het zo dat SCI hoopte dat België zou bijdraaien. Finaal zal SCI ook uit België vertrekken en vervallen de plannen toen om een crematorium te bouwen aan de Nieuwpoortsesteenweg, links van de Begraafplaats Paster Pype (in overleg met het stadsbestuur).*

Bibliografie:

- Publicatie genaamd: MENHÈRE HERRIE – Geschreven in opdracht van het 'Herdenkingscomité Paster Pype' door Remi Denys, Geluwe. Gedrukt bij Daniel-G. Rooze in Wervik. Jaar 1965.
- Artikel uit het tijdschrift van de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring 'De Plate' "WAT NOG AAN PASTER PYPE HERINNERT, het HERDENKINGSCOMITÉ PASTER PYPE" door J.B. Dreesen – 1996 / P. 159-160.
- Artikel uit het Weekblad 'Kerk en Leven' - Oostende Centrum – nummer 24 van 13 juni 2007 "SINT-PETRUS EN PAULUS – PASTER PYPE 1 en 2" door Jozef Dessen, Deken.
- Archief Stad Oostende – Oostendse biografieën - Pype Hendrik-Frederik (1854-1926) – Met dank aan mevrouw Claudia Vermaut, stadsarchivaris - <https://www.oostende.be> .
- Artikel in "Het VOORLAATSTE! Visserijblad" - Leven en werk van paster Pype – door Flor Vandekerckhove - <http://voorlaatste.blogspot.com/2014/10/leven-en-werk-van-paster-pype.html> .
- Samenvatting Politieke geschiedenis van België <https://www.studeersnel.nl/nl/document/vrije-universiteit-brussel/politieke-geschiedenis-van-belgie/samenvattingen/samenvatting-politieke-geschiedenis-van-belgie/171875/view>.
- Diverse krantenknipsels betreffende de begraafplaatsen in Oostende voor de jaren 1990 - 2018: Het Volk – Het Laatste Nieuws – Het Nieuwsblad – De Standaard – De Morgen – De Zeewacht.
- Persoonlijk dossier Begraafplaatsen Oostende 1990 – 2018.
- Copyright / alle foto's in dit artikel behouden auteursrecht.